

't Zitemzo met het recht op instemming in de integrale jeugdhulp

Nele Desmet
Juriste tZitemzo
01.12.2017

Minderjarigen in moeilijkheden

Buitengerechtelijke hulpverlening

1. Sectoren/diensten IJH

(CAW, CLB, CGG, Jongerenwelzijn, Kind & Gezin (bv. CKG's), VAPH, CIG, ITP, Gemandateerde voorziening (OCJ, VK))

=> **Het Decreet Rechtspositie van de minderjarige in de IJH (= DRM)**

=> **Het Decreet integrale jeugdhulp**

2. Sector Gezondheidszorg

=> **Wet Patiëntenrechten (W.P.)**

3. Ondersteuning/begeleiding daarbuiten

=> **B.W.**

Principiële onbekwaamheid
minderjarigen (B.W.)

uitzonderlijke
bekwaamheid voor
minderjarige patiënten (W.P.)
en cliënten in de IJH (DRM)

B.W. - Algemeen

B.W. (= Algemene regel!!)

- Federale regelgeving
- Regelt o.a. de relatie minderjarige - wettelijke vertegenwoordigers (ouders/voogd)
- In alle situaties (HV, onderwijs, vrije tijd,...) tenzij specifieke, wettelijke uitzonderingen

B.W. - Algemeen

B.W. => Algemeen Beschermingsstatuut minderjarigen

- **MJ is rechtsbekwaam**
=> Titularis van rechten en plichten
Bv. naam en nationaliteit, eigendom, onderwijs, gezondheidszorg,...
- **MJ is 1.handelingsonbekwaam (art. 1124 B.W.)**
=> Kan zijn rechten en plichten niet zelfstandig uitoefenen
=> Kan geen rechtshandelingen stellen, kan zich juridisch niet verbinden,
=> Kan bv. ook niet in rechte optreden
- **Gevolg handelingsonbekwaamheid => 2.Vertegenwoordiging**
MJ moet vertegenwoordigd worden door zijn wettelijke vertegenwoordigers (ouders of voogd)

B.W. – (on)Bekwaamheid mj

■ Zijn minderjarigen 'wilsbekwaam' of niet?

Competentiediscussie :

=> (1) Is een MJ voldoende in staat om te oordelen wat in zijn belang is én (2) om de gevolgen van zijn daden in te schatten?

=> Indien ja : dan zelfstandig zijn rechten uitoefenen!

■ Evolutie :

steeds meer wordt in de rechtspraak en in de regelgeving aanvaard dat MJ reeds bekwaam zijn om (bepaalde) handelingen te stellen voor ze de meerderjarigheid bereikt hebben.

■ Gebaseerd op :

- Objectief criterium : leeftijd Bv. Afstammingswetgeving, **DRM**
- Subjectief criterium : maturiteit Bv. Wet Patiëntenrechten, **DRM**

B.W. – (on)Bekwaamheid mj

MJ is o.a. wél handelingsbekwaam:

- Voor dagelijkse handelingen
- Uitzonderingen m.b.t. de persoon van de MJ
 - Persoonlijkheids- en grondrechten : bv. recht op privacy
 - Uitoefenen ouderlijk gezag eigen minderjarig kind
 - Wet patiëntenrechten (W.P.) (2002)
 - Decreet Rechtspositie van de Minderjarige in de IJH (DRM) (2006)

B.W. – Ouderlijk gezag

■ geeft o.a. recht:

- op gezag over de persoon van de MJ
 - recht van bewaring
 - **beslissingsrecht** over fundamentele opvoedingskwesties (tenzij voor bekwame mj patiënt, of (naast) bekwame mj cliënt in de **IJH**)
- recht om toezicht te houden op opvoeding en dus ook om hiervoor de nodige **informatie** te krijgen (tenzij bepaalde vertrouwelijke info die gedekt wordt door het **beroepsgeheim**)

B.W. - Ouderlijk gezag

- Wanneer 2 juridische ouders bekend, in leven en in staat om ouderlijk gezag uit te oefenen
 - co-ouderschap : samen uitoefenen ouderlijk gezag
 - ↔ Uitzonderlijk : **exclusief** ouderlijk gezag
- Art. 373, lid 2 => **vermoeden** t.a.v. derden ter goeder trouw dat ene ouder met toestemming andere ouder handelt!
- Wanneer slechts 1 ouder in staat om ouderlijk gezag uit te oefenen => oefent ouderlijk gezag **alleen** uit
- Wanneer geen van beide ouders in staat om ouderlijk gezag uit te oefenen => aanstelling **voogd** door vrederechter
- Er kan zich maar één iemand succesvol boven/tegen wettelijke vertegenwoordigers van mij (of boven/tegen bekwame mij) plaatsen => (**familie- of jeugd-)**rechter!!

Wet Patiëntenrechten - Algemeen

Wet Patiëntenrechten (W.P.)

- Federale wet (gezondheidszorg federale bevoegdheid)
- van toepassing op rechtsverhoudingen inzake gezondheidzorg
- verstrekt door een beroepsbeoefenaar in de gezondheidzorg aan een patiënt
- Van kracht sinds 6 oktober 2002

W.P. - Beroepsbeoefenaar in de gezondheidszorg:

artsen, tandartsen, vroedvrouwen, apothekers, kinesitherapeuten, verpleegkundigen, hulpverleners-ambulancier, paramedici (= apothekers-assistenten, audiologen, bandagisten, orthesisten en prothesisten, diëtisten, ergotherapeuten, personeel van laboratorium en biotechnologie en menselijke erfelijkheidstechniek, logopedisten, orthoptisten, podologen, personeel van medische beeldvorming, personen belast met vervoer van patiënten) **zorgkundigen, én beoefenaars van niet-conventionele praktijken** als de homeopathie, de chiropraxie, de osteopathie en de acupunctuur.

+ Klinisch psychologen en orthopedagogen (1/9/'16)

W.P. - (on)bekwaamheid mj

Bekwame mj oefent zelf patiëntenrechten uit!

Art. 12 Wet Patiëntenrechten

"§ 1. Bij een patiënt die minderjarig is, worden de rechten zoals vastgesteld door deze wet uitgeoefend door de **ouders** die het gezag over de minderjarige uitoefenen of door zijn voogd.

§ 2. De patiënt wordt betrokken bij de uitoefening van zijn rechten rekening houdend met zijn leeftijd en maturiteit. De in deze wet opgesomde rechten kunnen door de minderjarige patiënt die tot een redelijke beoordeling van zijn belangen in staat kan worden geacht, **zelfstandig** worden uitgeoefend."

W.P. – Recht op instemming

Art. 8 WP Vrij toestemmen of weigeren

- Geinformeerd : zo volledig mogelijk :
Doel, duur, frequentie, risico's, alternatieven
behandeling. Financiële gevolgen, wettelijke bepalingen,...
- Voorafgaandelijk en tijdig
- <-> Veronderstelde toestemming ingeval urgentie
- Recht om te weigeren
 - Ook als levensnoodzakelijke behandeling!
 - Recht op kwaliteitsvolle dienstverlening.
 - Voorafgaande, schriftelijke weigering van
welomschreven tussenkomst

De minderjarige in de integrale jeugdhulp

- De rechten van de minderjarige cliënt in de integrale jeugdhulp vindt men sinds 2004 terug in het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp (**DRM**)
- Het **decreet integrale jeugdhulp** bracht in 2013 enkele wijzigingen en aanvullingen aan in het DRM én verduidelijkte ook de positie van ouders en opvoedingsverantwoordelijken.

DRM - Algemeen

- Vlaamse regelgeving (welzijn en (jeugd)hulpverlening Vlaamse bevoegdheid)
- Regelt de relatie minderjarige cliënt - jeugdhulpaanbieders
(decr.IJH: + ouders en event. opvoedingsverantwoord.)
- Binnen de integrale jeugdhulp
- Van kracht sinds 1 juli 2006
- Rechten uit DRM in principe ook van toepassing bij verontrusting, crisissituaties, en bij gerechtelijke jeugdhulp

DRM - Toepassingsgebied

- Centra algemeen welzijnswerk (JAC's, vluchthuizen)
- Centra voor leerlingenbegeleiding (CLB's)
- Centra voor geestelijke gezondheidszorg (CGG)
- Jongerenwelzijn (Voorzieningen BJB, Pleegzorg, CIG, ITP, OCJ, JR)
- Vlaams Agentschap vr Personen met een Handicap
- Kind en gezin (VK's, CKG's)

DRM - (on)Bekwaamheid mj

De MJ is bekwaam voor het uitoefenen van zijn rechten in de integrale jeugdhulp

Art. 4 DRM :

"§ 1. Onverminderd de rechten van de **ouders**, oefent de mj de rechten, opgesomd in dit decreet, **zelfstandig** uit.

§ 2. In afwijking van § 1, oefent de mj de rechten, bedoeld in artikelen 8, 13 en 22, zelfstandig uit op voorwaarde dat hij tot een redelijke beoordeling van zijn belangen in staat is, rekening houdend met zijn leeftijd en zijn maturiteit. De mj van **twaaalf** jaar of ouder wordt **vermoed** in staat te zijn tot een redelijke beoordeling van zijn belangen."

DRM - (on)Bekwaamheid mj

- Art. 4 DRM
 - Minderjarige is bekwaam
 - Bijzondere regeling voor 3 rechten
 - **Instemming** met jeugdhulp
 - Recht om **niet tegen zijn wil** gescheiden te worden van zijn ouders
 - Recht op toegang tot het dossier
- ⇒ De minderjarige moet hiervoor in staat zijn tot een redelijke beoordeling
- ⇒ Vermoeden van bekwaamheid op 12 jaar
- ⇒ Hulpverlener laatste woord over inschatting!

DRM - Recht op instemming

Art. 8 DRM : instemming hulpverlening

"De mj heeft het recht om geïnformeerd vrij in te stemmen met de buitengerechtelijke jeugdhulp of die hulp te weigeren."

- **Informed** consent!
- + ouders/opv.verantw.? (decr. IJH 2013)
- Enkel voor buitengerechtelijke jeugdhulp
- Enkel voor bekwame mj (vermoed vanaf 12 jaar)
Anders beslissen beide ouders in principe samen op basis vd gezamenlijke uitoefening vh ouderlijk gezag

Decr. IJH - Recht op instemming

Art. 6 Decreet IJH : instemming jeugdhulp
=> buitengerechtelijke jeugdhulpverlening
enkel mogelijk mits instemming van de
personen tot wie ze zich richt :

- Instemming bekwame minderjarige
 - + Instemming van ouders (+ in voorkomend geval opvoedingsverantwoordelijken)
- Indien ouders (of opvoedingsverantwoordelijken) niet betrokken zijn bij de jeugdhulp is hun instemming niet nodig wanneer de bekwame minderjarigen hulp zoekt/vraagt.

Decr. IJH - Recht op instemming

+ wanneer die instemming omwille van omstandigheden niet onmiddellijk kan worden verleend en in afwachting dat ze wordt verleend, of wanneer die instemming omwille van omstandigheden niet uitdrukkelijk kan worden verleend. In die gevallen is **afwijking** mogelijk op voorwaarde dat:

- 1° de afwijking genotuleerd wordt;
- 2° de afwijking gemotiveerd wordt;
- 3° er in de motivatie wordt verwezen naar het belang van de minderjarige waarbij duidelijk wordt omschreven over welk belang van de minderjarige het gaat;
- 4° er in de motivatie wordt aangetoond dat het mogelijke werd gedaan om de werkelijke instemming te verkrijgen.

Informed consent IJH

Beroepsgeheim

- Uitgangspunt t.a.v. **MINDERJARIGEN** :
Alle minderjarigen hebben recht op **privacy** en ook op de bescherming van hun vertrouwelijke informatie onder toepassing van het **beroepsgeheim**.
- T.a.v. Minderjarigen dezelfde **UITZONDERINGEN** op het beroepsgeheim als voor meerderjarigen (bv. noodtoestand, gedeeld beroepsgeheim,...)

Informed consent IJH

Beroepsgeheim

- **OUDERS** moeten vanuit hun ouderlijk gezag belangrijke opvoedingsbeslissingen nemen over hun **mj kinderen**, en hebben hiervoor informatie nodig.
 - ◀-> Uitz : bekwame minderjarigen beslissen zelf over bepaalde HV in IJH en over gezondheidszorg
- ⇒ Beroepsgeheim tegenover **onbekwame** **mj kinderen** maar bepaalde noodzakelijke informatie kan doorgaan naar ouders in het kader van het nemen van beslissingen m.b.t. opvoeding, hulpverlening, gezondheidszorg,...
- ⇒ Beroepsgeheim tegenover ouders van **bekwame** **minderjarigen** **maar bepaalde informatie kan doorgaan naar ouders wanneer zij moeten meebeslissen met de jeugdhulp.**

IJH - Recht op instemming

- Bij onbekwame minderjarigen :
 - In principe instemming wettelijke vertegenwoordigers (ouders of voogd) nodig voor alle buitengerechtelijke jeugdhulp
- => Bij co-ouderschap instemming van beide juridische ouders nodig vanuit de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag

IJH - Recht op instemming

- Bij onbekwame minderjarigen :
 - Instemming **één ouder** voldoende :
 - Er is slechts 1 juridische ouder
 - Eén ouder heeft het exclusief ouderlijk gezag
 - Wettelijk vermoeden: andere ouder akkoord
 - Afwijking mogelijk mits uitdr. motivatie :
 - Geen relevant contact meer (gedurende 1 jaar)
 - Eén ouder kan niet bereikt worden
 - Hulpvraag waarbij kind niet uit huis geplaatst wordt én er geen impact is op de relatie tussen het kind en de andere ouder

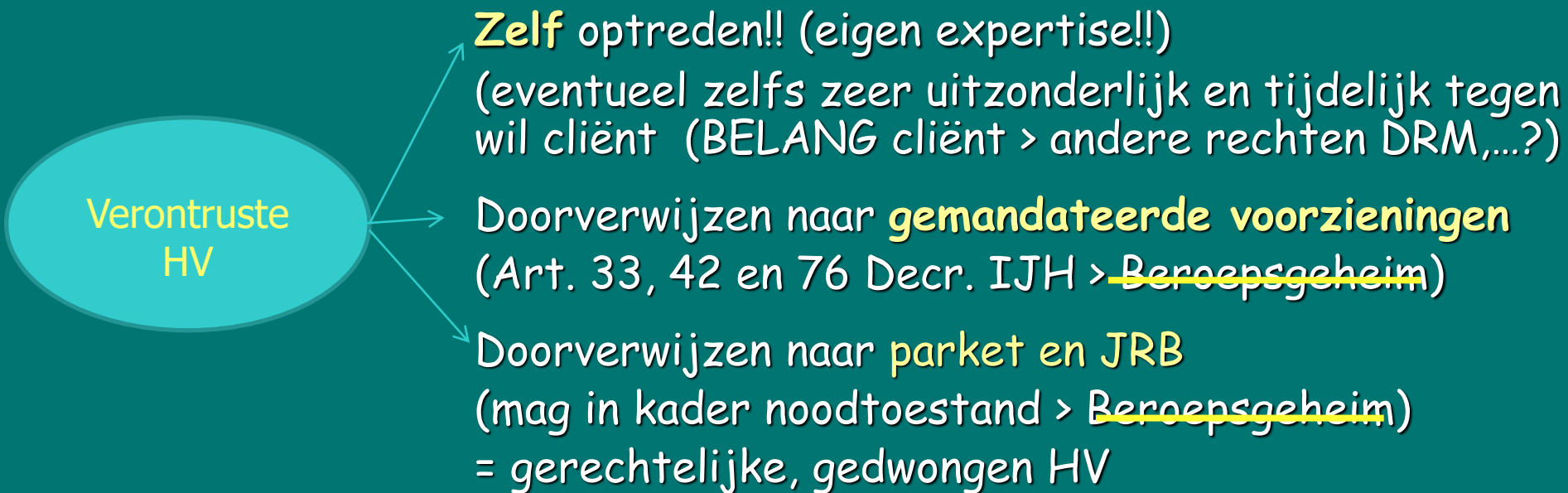
IJH - Recht op instemming

- Bij bekwame minderjarigen :
 - Instemming **ouders + bekwame** minderjarige nodig voor alle jeugdhulp na tussenkomst ITP Bv. voor residentiële hulpverlening minderjarige,...
 - Bv. instemming **vader + plusmoeder + bekwame** minderjarige nodig voor thuisbegeleiding aan bekwame mj bij vader en plusmoeder thuis.
 - **Ouders niet noodzakelijk betrokken** en dus niet noodzakelijk hun instemming nodig voor ondersteuning van een bekwame minderjarige door CLB of CGG
 - Bekwame minderjarige kan **zonder instemming ouders** JAC consulteren voor info en advies

IJH - Recht op instemming

Wat bij verontrusting (VOS)?

- Verontrust? Hulp is nodig om integriteit en/of ontplooiingskansen van mij en zijn context te waarborgen
- -> Geen ~~instemming~~ met de HV door cliënten?
 - => HV mag assertief en aanklappend tussenkomen
 - => Niet altijd direct stap naar gerechtelijke, gedwongen HV

=> HV moet 'iets' ondernemen bij groot gevaar

IJH - Recht op instemming

Wat bij verontrusting (VOS)?

Art. 33 en 42 Decreet IJH :

In kader van **verontrustende situaties** is de tussenkomst van een **Gemandateerde Voorziening** (OCJ en VK) mogelijk **zonder instemming** cliënt

Een GV heeft bv. **geen instemming** nodig van de cliënt om consult te verlenen, om aanmeldingen van mogelijk verontrustende situaties te onderzoeken, of om door te verwijzen naar het O.M. in geval van maatschappelijke noodzaak (wanneer cliënt buitenger. jeugdhulp weigert).

=> **Wel instemming** van de cliënt nodig wanneer een GV buitengerechtelijk jeugdhulpverlening wil aanvragen of organiseren.

IJH - Recht op instemming

Wat bij verontrusting (VOS)?

- Art.76 decreet IJH : verontrustende situaties
- GV kan persoonsgegevens verwerken zonder instemming betrokkenen en zonder dat deze onmiddellijk op de hoogte worden gebracht.
 - De gegevensverwerking moet noodzakelijk zijn om een verontrustende situatie te onderzoeken, is beperkt en wordt zo snel mogelijk meegedeeld aan betrokkenen.
- Personen mét geheimhoudingsplicht kunnen vertrouwelijke informatie doorgeven aan GV zonder instemming betrokkenen in het geval van een (aanmelding en/of onderzoek naar een) VOS.

IJH - Recht op instemming

Wat bij maatschappelijke noodzaak (MANO)?

- Maatschappelijke noodzaak tot ingrijpen in jeugdhulpverlening door overheid omdat cliënten zelf de hulp niet zonder meer zoeken of aanvaarden (interventie is noodzakelijk)
- Gedwongen, gerechtelijke hulp via de jeugdrechtbank
 - Hulp is noodzakelijk én geen instemming; of dringend hulp nodig én minderjarige loopt gevaar.
 - DRM v. toepassing maar **geen instemming** nodig!

Aan de slag!

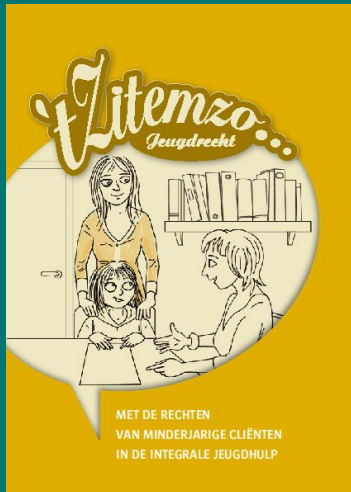

- Werkmap

- www.rechtspositie.be

- Richtinggevend kader voor het omgaan met instemming van minderjarigen en ouders in de IJH

- Brochures

- Fiche 't Zitemzo. Jeugdrecht... met de rechten van minderjarige cliënten in de integrale jeugdhulp.

Meer informatie?

Juridische helpdesk tZitemzo:
jurist@tzitemzo.be
09/234.19.72

Fiche 't Zitemzo. Jeugdrecht... met de
(on)bekwaamheid van minderjarigen.

Fiche 't Zitemzo. Jeugdrecht... met
het beroepsgeheim t.a.v. minderjarigen

Fiche 't Zitemzo. Jeugdrecht... met
minderjarige patiënten

't Zitemzo... met 'instemmen' in de integrale jeugdhulp